D.R.NAJMIDDINOV

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VOSITASIDA TURIZM SOHASI MUTAXASSISLARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

MONOGRAFIYA

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Najmiddinov Dilshod Rafiddin o‘g‘li

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VOSITASIDA TURIZM SOHASI MUTAXASSISLARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

MONOGRAFIYA

Toshkent - 2025

UO‘K: 004.92:338.48
KBK: 32.973-018+65.43
N 17

Raqamli texnologiyalar vositasida turizm sohasi mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish: monografiya / D.R.Najmiddinov .- Toshkent: Fast support and result, 2025.- 75 b.

Ushbu monografiya turizm sohasidagi mutaxassislar uchun raqamli texnologiyalar asosida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish masalasiga bag‘ishlangan. Kitobda turizm sanoatining zamonaviy rivojlanishiga ta’sir etuvchi raqamli texnologiyalarning o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Raqamli vositalar va texnologiyalar, ayniqsa internet, mobil ilovalar, sun'iy intellekt va katta ma’lumotlar (Big Data) kabi vositalar yordamida turizm mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini oshirishning samarali usullari ko‘rib chiqiladi.

Monografiya turizm sohasidagi menejerlar, gidlar, agentliklar va boshqa mutaxassislar uchun kasbiy ko‘nikmalarni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyatini va ulardan qanday foydalanish mumkinligini o‘rganadi. Unda raqamli marketing, onlayn xizmatlar ko‘rsatish, mijozlar bilan interaktiv aloqalar o‘rnatish, raqamli mahsulotlarni ishlab chiqish va boshqarish kabi sohalarda mutaxassislarni rivojlantirishning innovatsion usullari muhokama qilinadi.

Monografiyada shuningdek, raqamli texnologiyalarni qo‘llash jarayonida yuzaga keladigan asosiy qiyinchiliklar va muammolar, shuningdek, ularni hal qilishning amaliy yondashuvlari haqida ma’lumot beriladi. Kitobda ko‘rsatilgan metodologik yondashuvlar va takliflar turizm sohasida ilg‘or texnologiyalarni samarali qo‘llash orqali mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini oshirishga yordam beradi.

Ushbu monografiya turizm sohasidagi o‘qituvchilar, tadqiqotchilar, mutaxassislar, hamda bu sohada ishlovchi kompaniyalar va tashkilotlar uchun muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. Uning tavsiyalari va tahlillari raqamli transformatsiya jarayonlarida samarali va o‘zgaruvchan muhitda ishlash uchun zarur bo‘lgan kompetensiyalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Taqrizchilar:

Sh.Saloxitdinov – Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali “Iqtisodiyot va turizm”kafedrasi v.b. dotsenti, PhD.

Z.Artikov – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Real iqtisodiyot” kafedrasi mudiri, dotsent, PhD.

ISBN: 978-9910-8064-0-7

© D.R.Najmiddinov. 2025.
© “Fast support and result” nashriyoti. 2025.

	KIRISH……	**3**
I BOB	**TURIZM SOHASIDA PROFESSIONAL KOMPETENSIYA TUSHUNCHASI ……..**	**5**
1.1.	Turizm sohasida kasbiy kadrlar va ularning ahamiyati ……	5
1.2.	Kompetensiya va malaka tushunchalarining o‘zaro bog‘liqligi……..	10
1.3.	Xalqaro tajribada turizm mutaxassislariga qo‘yiladigan talablar……	15
II BOB	**RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TURIZM TA’LIMIDAGI ROLI……**	**23**
2.1.	Turizmda raqamli texnologiyalarning rivojlanish tendensiyalari…...	23
2.2.	Raqamli o‘quv texnologiyalari va ularning turlari (VR, AR, E-learning, Gamifikatsiya va b.)……	31
2.3.	Turizm ta’limida raqamli kompetensiyalarni shakllantirish usullari...	39
III BOB	**O‘ZBEKISTONDA TURIZM TA’LIMI VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH TAJRIBASI ……...**	**47**
3.1.	O‘zbekistonda turizm ta’limini modernizatsiya qilish dasturlari…….	47
3.2.	Raqamli texnologiyalar asosida amaliy loyihalar va innovatsiyalar...	50
3.3.	Turizm sohasidagi milliy strategiyalar va raqamli transformatsiya....	55
IV BOB	**TURIZM MUTAXASSISLARINING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI……..**	60
4.1.	Zamonaviy ta’lim standartlari va kompetensiya modellari……	60
4.2.	Kasbiy ta’limda raqamli texnologiyalarni samarali qo‘llash yo‘llari..	62
4.3.	Raqamli transformatsiya sharoitida turizm kadrlarini tayyorlashning ustuvor yo‘nalishlari……...	66
	XULOSA ……..	72
	FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI ……	77

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida turizm sohasi jadal sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Raqobatbardosh va zamonaviy bilimlarga ega turizm mutaxassislarini tayyorlash nafaqat sohaning barqaror o‘sishini, balki mintaqaviy va milliy iqtisodiyotning rivojlanishini ham ta’minlaydi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalarning tezkor rivojlanishi natijasida turizm xizmatlari ko‘rsatish, marketing, mijozlar bilan muloqot qilish, logistikani boshqarish kabi sohalarda yangi yondashuvlar va yechimlar shakllanmoqda. Shu boisdan, turizm sohasi mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini zamon talablari asosida rivojlantirish dolzarb vazifaga aylandi.

O‘zbekiston turizm sanoati jadal rivojlanib borayotgan bo‘lib, unga malakali kadrlar yetkazib berish dolzarb masalaga aylanmoqda. Masalan, 2024-yilning 11 oyi yakuniga ko‘ra mamlakatda 7,3 milliondan ortiq xorijiy sayyohlar tashrif buyurib, bu ko‘rsatkich bir yil avvalgi darajaga nisbatan 19% o‘sishni tashkil etdi. Turizm sohasi o‘sish sur’atlari ishchi kuchiga bo‘lgan talabni oshiradi; tadbirkorlar va davlat organlari malaka talabini belgilovchi mehnat bozorini o‘rganishga katta e’tibor qaratmoqda. Har 20 ta sayyoh mamlakat iqtisodiyotida to‘g‘ridan-to‘g‘ri bir yangi ish o‘rni va turizmga bog‘liq boshqa ikki o‘rinni ochishga yordam beradi, shuningdek, dunyoda har o‘ninchi band kishi aynan turizm sohasida ishlaydi.

Kompetensiya tushunchasi ishchi kadrlarning kasbiy tayyorgarligi nuqtai nazaridan muhim ahamiyatga ega. UNESCOning tavsificha, kompetensiya — bu belgilangan ish majburiyatini muvaffaqiyatli bajarish uchun zarur bo‘lgan tegishli bilim, ko‘nikma va salohiyatni amalda qo‘llash qobiliyatidir. Shunday qilib, turizm mutaxassisining kompetensiyalari — bu u bilishi, bilimi va qobiliyatlari majmui bo‘lib, ular ish beruvchi (masalan, mehmonxona yoki tur agentligi) talablariga javob beradi. Turizm sohasida kadrlar tayyorlashda zamonaviy kompetensiya modeliga til ko‘nikmalari, madaniy muloqot, marketing va menejment, xavfsizlik va ekologiya bilimlari bilan bir qatorda raqamli texnologiyalar bo‘yicha malakalar ham kiradi.

Raqamli texnologiyalar – bu nafaqat axborot-kommunikatsiya vositalari, balki ta’lim jarayonini interaktiv, samarali va individual yondashuvga asoslangan shaklda tashkil etish imkonini beruvchi kuchli vositadir. Virtual haqiqat (VR), kengaytirilgan haqiqat (AR), elektron o‘qitish (E-learning) va gamifikatsiya kabi texnologiyalar turizm sohasida bilim va ko‘nikmalarni mustahkamlashda keng imkoniyatlar yaratmoqda. Shu sababli, turizm ta’lim tizimiga raqamli texnologiyalarni joriy etish va ularni amaliyotga tatbiq etish, kelajak mutaxassislarining raqobatbardoshlik darajasini oshirish uchun muhim omil hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – raqamli texnologiyalar vositasida turizm sohasi mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonini o‘rganish, mavjud tajribalarni tahlil qilish hamda O‘zbekiston sharoitida takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot quyidagi vazifalarni amalga oshirishni ko‘zda tutadi:

- Turizm sohasida professional kompetensiya va uning ahamiyatini aniqlash;
- Raqamli texnologiyalarning turizm ta’limiga ta’sirini tahlil qilish;
- O‘zbekistonda turizm ta’limida raqamli texnologiyalarni joriy etish tajribasini o‘rganish;
- Kelajakda raqamli transformatsiya sharoitida turizm mutaxassislarini tayyorlash istiqbollarini belgilash.

Tadqiqot obyekti sifatida turizm sohasi ta’limi va mutaxassislar tayyorlash jarayoni tanlandi. Predmeti esa – raqamli texnologiyalarni qo‘llash orqali kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyatlari va metodik yondashuvlardir.

Tadqiqot natijalari nafaqat turizm sohasi oliy ta’lim muassasalari, balki malaka oshirish markazlari, turistik xizmat ko‘rsatuvchi kompaniyalar va sohaga tegishli boshqa tuzilmalar uchun ham amaliy ahamiyatga ega bo‘lishi kutilmoqda.

XULOSA

XXI asrda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi global iqtisodiyotning barcha sohalarida, xususan, turizm industriyasida ham tub o‘zgarishlarga olib keldi. Raqamli transformatsiya sharoitida turizm sohasi uchun mutaxassislar tayyorlash jarayonining yangilanishi, zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish va ta’lim sifatini oshirish dolzarb masalaga aylandi.

Tadqiqot davomida quyidagi asosiy xulosalarga erishildi:

1. Turizm sohasida kasbiy kompetensiyalar — bu nafaqat an’anaviy kasbiy bilimlar va ko‘nikmalar majmui, balki raqamli savodxonlik, innovatsion fikrlash, madaniyatlararo muloqot, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashuv kabi 21-asr ko‘nikmalarini o‘z ichiga oluvchi integrativ tizimdir.
2. Raqamli texnologiyalar turizm ta’limini tubdan o‘zgartirmoqda: VR, AR, E-learning, gamifikatsiya, onlayn platformalar va sun’iy intellekt asosida ta’lim berish uslublari talabalarning bilim olish jarayonini interaktiv, dinamik va moslashuvchan qiladi.
3. O‘zbekistonda turizm ta’limini modernizatsiya qilish dasturlari («Raqamli O‘zbekiston – 2030», «Turizmni rivojlantirish konsepsiyasi 2019–2025», «Turizm 2030») raqamli kompetensiyalarga ega kadrlarni tayyorlashga yo‘naltirilgan bo‘lib, mamlakat turizm salohiyatini raqobatbardosh qilishga qaratilgan.
4. O‘zbekistonda turizm sohasi uchun virtual turlar, AR gid ilovalari, e-visa tizimi, raqamli marketing platformalari va onlayn bron tizimlari joriy qilinmoqda. Bu jarayon soha mutaxassislaridan raqamli ko‘nikmalarni talab qilmoqda.
5. Turizmni rivojlantirish bo‘yicha qabul qilingan strategik hujjatlarda raqamlashtirish, elektron xizmatlarni rivojlantirish va kadrlar salohiyatini oshirish asosiy ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan.

6. Turizm mutaxassislarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish istiqbollari o‘quv dasturlarini modernizatsiya qilish, zamonaviy texnologiyalarni o‘quv jarayoniga keng joriy etish, o‘qituvchilarning malakasini oshirish, ta’lim va amaliyotni yaqinlashtirish orqali amalga oshirilishi lozim.

Mazkur monografiya natijalari turizm sohasi uchun innovatsion ta’lim yondashuvlarini ishlab chiqish va kasbiy kadrlar tayyorlash sifatini oshirish uchun amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi.

TAVSIYALAR

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Turizm ta’lim dasturlariga raqamli texnologiyalar asoslari, AI va Big Data asosida xizmat ko‘rsatish fanlarini majburiy kiritish.
2. O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalarida “Raqamli turizm” maxsus yo‘nalishlarini tashkil qilish.
3. Turizm mutaxassislarini tayyorlaydigan o‘quv yurtlarida VR/AR laboratoriyalari, virtual amaliyot markazlari tashkil etish.
4. Talabalar uchun real sektor bilan integratsiyalashgan amaliyot tizimini rivojlantirish (dual ta’lim).
5. O‘qituvchilar uchun raqamli pedagogika va zamonaviy texnologiyalar bo‘yicha doimiy malaka oshirish kurslarini joriy etish.
6. Turizm xodimlarining raqamli savodxonligini oshirish uchun onlayn o‘quv platformalari va masofaviy sertifikat dasturlarini kengaytirish.
7. Turizm kompaniyalari va ta’lim muassasalari o‘rtasida strategik hamkorlik memorandumi (MoU) imzolash va hamkorlik doirasida mutaxassislar tayyorlash.
8. O‘zbekiston turizmining raqamli brendini rivojlantirish uchun milliy raqamli marketing platformasi yaratish va xalqaro miqyosda targ‘ib qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–6079-son Farmoni, 2020-yil 5-oktabr. «Raqamli O‘zbekiston – 2030» strategiyasi.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Turizm sohasini rivojlantirish milliy strategiyasi – 2030» hujjati, 2021-yil.
3. «O‘zbekiston Respublikasida turizmni rivojlantirish konsepsiyasi 2019–2025». Vazirlar Mahkamasi qarori.
4. UNWTO (World Tourism Organization). «Tourism and Digital Transformation» hisobotlari.
5. UNESCO UNWTO Report on Tourism Education and Digital Transformation, 2022.
6. The Business Research Company. Virtual Tourism Global Market Report 2025.
7. Internet of Good Things Uzbekistan – «Kompetensiya nima?» maqolasi.
8. Cerovic S. va boshqalar. “Competency Model and Multi-Criteria Decision Making in Tourism and Hotel Industry”.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Yoshlar turizmini rivojlantirish dasturi» PQ–5156-son qarori, 2021-yil.
10. World Economic Forum. Future of Jobs Report, 2023.
11. Yuz.uz – «Oliy ta’limda raqamli texnologiyalar» maqolasi, 2023.
12. Ziyonet elektron kutubxonasi materiallari.
13. Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi tahlillari, 2023.
14. City&Guilds Tourism Competency Standards, 2022.
15. World Bank Tourism Competitiveness Index 2023.
16. Silk Road Destinations kompaniyasi yillik hisobotlari, 2023–2024.

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VOSITASIDA TURIZM SOHASI MUTAXASSISLARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

MONOGRAFIYA

Muharrir: ***N.Alimov***

Musahhih: ***D.Kamolov***

Kompyuterda sahifalovchi: ***O.Ne'matov***

"Fast support and result" nashriyoti

Jizzax-2025

Chop etishga ruxsat etildi: 2025-yil 3-may. Bichimi: 60x84 1/16.

"Times New Roman" garnitura. Ofset bosma.

Shartli bosma tabog'i 5. Adadi:50. Buyurtma № 04/30.

Nashrlarga kitobning ISBN xalqaro standart tartib raqamini berish ma'lumotnomasi:

Pin kod: 8830